

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувача ступеня доктора філософії, аспіранта четвертого року денної форми навчання Машики Юрія Володимировича на тему: «Модернізація функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі» на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

22 квітня 2026 року

1. Виконання освітньо-наукової програми

Здобувач ступеня доктора філософії, аспірант 4 року денної форми навчання (надалі – Аспірант) Машика Юрій Володимирович у повному обсязі виконав індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури ДВНЗ «Ужгородський національний університет», що повністю відповідає вимогам Національної рамки кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеню доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

Машика Юрій Володимирович у процесі навчання за освітньо-науковою програмою здобув базові знання зі спеціальності та опанував усі необхідні загальнонаукові навички й компетентності, що дозволяють йому повноцінно й обґрунтовано проводити наукові дослідження.

Аспірант засвідчив високий рівень дослідницьких компетентностей, що проявляється у вмінні вибудовувати логіку наукового пошуку, від розроблення концепції й структури дослідження до чіткого планування його етапів відповідно до визначених цілей та завдань. Він упевнено користується сучасним методологічним інструментарієм та інноваційними технологіями, зокрема комп'ютерно-інформаційними засобами, які забезпечують якісний збір, опрацювання, впорядкування, аналітичне опрацювання й інтерпретацію даних, а також перевірку їх валідності та подальшу систематизацію результатів. Юрій Володимирович також опанував необхідні мовні компетентності, що дають йому

можливість професійно працювати з іноземними джерелами, здійснювати глибокий якісний та кількісний аналіз інформації й представляти результати дослідження відповідно до стандартів академічної доброчесності та вимог наукової комунікації.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми)

Індивідуальний план наукової роботи аспіранта затверджений рішенням вченої ради юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (протокол № 3 від 21.09.2021 року).

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Пирога Ігор Степанович.

Термін виконання роботи: 2022-2026 роки.

Аспірант послідовно виконав усі розділи затвердженого індивідуального плану наукової роботи у встановлені терміни, що підтверджується обговоренням проміжних та річних звітів на засіданнях кафедри й Вченої ради юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

3. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт

Сучасні трансформаційні процеси, що охопили систему державного управління в Україні, актуалізували необхідність комплексного переосмислення ролі, функцій і призначення митної служби. Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України та оголошення правового режиму воєнного стану стали каталізатором системних змін у функціонуванні ДМСУ. Проблеми, що накопичувались роками (втрата суб'єктності митної служби та професійних кадрів, інституційна слабкість та відсутність стратегії розвитку митної адміністрації), стали значно відчутнішими в умовах кризових викликів. Водночас, військова агресія проти України продемонструвала як вразливість існуючої моделі роботи митних органів, так і значний потенціал до адаптації та оперативного реагування на умови функціонування в екстрених ситуаціях.

Митна система України неодноразово впродовж історії демонструвала стійкість та вміння максимально ефективно реалізовувати функції та виконувати завдання в екстремальних умовах, що відбувалось на початку формування митної адміністрації молодої та незалежної України, в умовах втрати суб'єктності митної служби при об'єднанні з податковою службою у Міністерство доходів і зборів України, а згодом у ДФС, та під час функціонування митниці в умовах АТО/ООС.

Військова інтервенція російських військ на територію України частково зупинила митну діяльність на півночі, сході та півдні держави, а також суттєво ускладнила її в інших регіонах. Однак, незважаючи на несприятливі умови та спираючись на досвід і професіоналізм працівників митної служби, Україні вдалось забезпечити функціонування митних органів, які є одним із символів суверенітету держави. Посадові особи митних органів України одними з перших протидіяли ворогу на кордонах, забезпечили належне здійснення митних формальностей щодо громадян, які виїжджали з України, організовували та здійснювали митне оформлення товарів і транспортних засобів, що дозволило наповнювати державний бюджет, а також ввозити товари першої необхідності, товари військового призначення та гуманітарну допомогу.

Наукова проблема, що лежить в основі цієї роботи, полягає у дослідженні унікального досвіду функціонування митних органів України в умовах війни, а також у теоретичному та практичному обґрунтуванні модернізації їх функціонування в контексті викликів правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі. Особливої уваги потребує розроблення Стратегічних напрямів модернізації функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі, здатних забезпечити інституційну стійкість та автономію, функціональний баланс, ефективні механізми горизонтальної та вертикальної організації, зміцнення кадрового потенціалу, а також спроможність митної адміністрації виконувати критично важливі завдання в екстремальних умовах. Окремим аспектом є узагальнення алгоритмів діяльності української митниці в умовах війни з метою передачі досвіду митним службам держав, які зазнають військової агресії.

Тема дисертаційного дослідження відповідає постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки», а також виконана в межах Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 рр. Дисертація відповідає плану науково-дослідної роботи кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на 2023-2027 рр., тема дослідження є складовою частиною комплексної теми «Конституційно-правове будівництво в умовах надзвичайних правових режимів: пошуки оптимальних моделей», яка розробляється науковцями Ужгородського національного університету (номер державної реєстрації 0123U104048).

Формулювання наукового завдання (проблеми), нове розв'язання якого отримано в дисертації: дослідити теоретичні підходи до розуміння понять «функція» та «функціонування» у контексті митних органів, а також понять «митні органи України» та «воєнний стан»; проаналізувати основні зміни у митному законодавстві України під час дії воєнного стану та їх вплив на функціонування митних органів; з'ясувати основні проблеми трансформації митного законодавства України в умовах правового режиму воєнного стану та їх передумови; встановити основні ознаки правового режиму воєнного стану, що впливають на функціонування митних органів; здійснити історичний аналіз діяльності митних органів на українських землях у періоди війн і збройних конфліктів; визначити основні та забезпечувальні функції митних органів України; охарактеризувати стан реалізації функцій митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану; проаналізувати митні пільги та спрощення, запроваджені в умовах правового режиму воєнного стану та їх вплив на функціонування митних органів України; окреслити практичні рекомендації та конкретні пропозиції змін до митного законодавства України щодо вдосконалення функціонування митних органів в контексті умов режиму воєнного стану та повоєнної організації митної системи; розробити Стратегічні напрями модернізації функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі.

4. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що дисертантом:

вперше:

- обґрунтовано доцільність нормативного закріплення нової дефініції «митні органи України», що підкреслює їх спеціальний статус, правоохоронний характер їх діяльності, автономність та комплексність виконуваних ними функцій в умовах воєнного стану;

- проаналізовано функціональну діяльність митних органів України в умовах воєнного стану та запропоновано механізми підвищення її ефективності;

- здійснено комплексний аналіз митних пільг і спрощень, запроваджених в період дії воєнного стану, та їх впливу на функціонування митних органів України;

- сформовано Стратегічні напрями модернізації функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі на основі горизонтальної та вертикальної організації, інституційної незалежності та орієнтації на людський потенціал;

- запропоновано авторський підхід до формування нової кадрової архітектури митних органів України за принципом «ризик потенційної втрати переваг», яка включає антикорупційні та мотиваційні чинники матеріального та нематеріального характеру для посадових осіб митної служби;

удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат, зокрема уточнено зміст термінів «функціонування митних органів», «функції митних органів», «воєнний стан»;

- науковий підхід до класифікації функцій митних органів України, обґрунтовано необхідність забезпечення балансу між фіскальною, захисною, регуляторною та контрольною функціями для підвищення ефективності функціонування митної адміністрації;

- організаційну модель ДМСУ, зокрема через ідею зміни формату роботи підрозділів, які дублюють функції інших, а також шляхом створення спеціальних

митниць за товарною орієнтацією та механізму централізованого оформлення товарів великих платників податків та товарів військового призначення;

- критерії оцінки ефективності діяльності митних органів, запропоновано відхід від домінування фіскальних показників та розроблення нефіскальних критеріїв результативності;

- підходи до нормотворчої діяльності у сфері митної справи шляхом надання митній службі права приймати накази з митних питань та впровадження системної розробки цих наказів із залученням посадових осіб спеціалізованих підрозділів, підрозділів митного оформлення, практиків, експертів та міжнародних партнерів;

- наукове розуміння ролі кадрової політики як ключового елемента інституційної спроможності митної служби, запропоновано запровадження професійного стажу як обов'язкової умови для зайняття вищих та керівних посад у митних органах, пріоритету у доборі кандидатів на посади з числа посадових осіб відповідного митного органу, нового розуміння інституту наставництва, чинників для належної організації просування по службі, інтеграцію ветеранів війни до митної служби України;

набули подальшого розвитку:

- ідеї побудови структурної моделі митної служби, що поєднує сучасні тенденції організації митних адміністрацій відповідно до міжнародних стандартів, історичні особливості формування митних органів України та унікальний досвід їх кризової адаптації до умов воєнного стану;

- наукове бачення інституційно-функціональної модернізації митних органів України з урахуванням умов правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі на основі формування інституційної стійкості, незалежності та автономії митної служби, подальшої імплементації кращих практик здійснення митного контролю та оформлення, цифровізації митних процедур, а також орієнтації на людський потенціал як ключового чинника стратегічного розвитку митних органів України у довгостроковій перспективі;

- позиції щодо напрямів наступних наукових досліджень: повоєнна організація митної системи України; роль митної служби у повоєнному відновленні держави.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Наукові положення, результати та висновки дисертаційного дослідження ґрунтуються на комплексному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечило всебічність та достовірність отриманих висновків. Так, за допомогою логіко-семантичного підходу було сформульовано та поглиблено понятійно-категоріальний апарат, зокрема визначено поняття «митні органи України», «функції митних органів», а також з'ясовано поняття «функціонування митних органів», «воєнний стан» та «стан війни». За допомогою спеціально-юридичного методу було здійснено аналіз змін до митного законодавства України в умовах правового режиму воєнного стану. Історико-правовий та порівняльно-правовий методи дослідження застосовано для з'ясування особливостей митної діяльності на українських землях під час війн і збройних конфліктів та при визначенні можливостей використання цього досвіду в контексті модернізації функціонування митних органів України в сучасних умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі. За допомогою системно-функціонального методу дослідження охарактеризовано та здійснено класифікацію функцій митних органів України. Формально-юридичний метод дозволив провести аналіз норм митного законодавства України, якими встановлено митні пільги та спрощення під час дії правового режиму воєнного стану. Оперування методами аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення та аналогії дало змогу визначити Стратегічні напрями модернізації функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі.

6. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у обґрунтуванні та практичному формуванні Стратегічних напрямів модернізації функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного

стану та в повоєнній перспективі, що забезпечує новий підхід до розуміння інституційної стійкості, незалежності, вертикальної та горизонтальної організації, а також кадрової архітектури митної служби України. Робота є однією з перших спроб комплексно дослідити особливості функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у спрямованості на модернізацію функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі. Сформульовані в дисертації висновки та пропозиції мають прикладне значення та можуть бути використані при реформуванні Державної митної служби України в частині вдосконалення організаційної структури та функціональної складової діяльності, визначення нової моделі взаємодії з правоохоронними органами держави, оновлення кадрової архітектури, а також у процесі подальшого дослідження унікального досвіду функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та вдосконалення їх діяльності під час адаптації до екстремальних умов. Положення дисертації можуть бути використані у правотворчій і правозастосовній діяльності під час розробки змін і доповнень до актів митного законодавства, які регулюють питання функціонування та структурної організації митних органів України та для підвищення ефективності практичної реалізації основних і забезпечувальних функцій митними органами України. Матеріали дослідження також можуть бути застосовані у науковій та освітній діяльності, зокрема при підготовці методичних розробок та викладанні навчальних дисциплін: «Конституційне право України» «Митне право України», «Міжнародне митне право України», «Актуальні проблеми митного права України», під час підготовки курсів лекцій, навчальних посібників та підручників, навчальних програм для студентів, а також при здійсненні підготовки та підвищення кваліфікації працівників митних органів України.

7. Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертаційне дослідження виконано з дотриманням коректної юридичної та фахової термінології. Виклад матеріалу, наукових положень, висновків та

рекомендацій характеризується чіткістю та послідовністю, що забезпечує належний рівень зрозумілості й сприйняття змісту роботи.

8. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації.

Дисертація Машики Юрія Володимировича на тему: «Модернізація функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі» в цілому є завершеним та самостійним науковим дослідженням, результати якого мають вагомое теоретичне та практичне значення для подальшої модернізації функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі.

Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що включають шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 241 сторінку. Список використаних джерел включає 210 найменувань та займає 26 сторінок.

9. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту

Дисертація Машики Юрія Володимировича на тему: «Модернізація функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі» відповідає паспорту спеціальності 081 «Право», що забезпечується предметною областю дослідження та основними методами дослідження.

10. Зауваження та рекомендації

В ході написання дисертаційної роботи аспірантом було враховано абсолютно усі зауваження та рекомендації надані науково-педагогічними працівниками кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет» в процесі попередніх обговорень роботи під час проміжних, піврічних та річних звітів аспіранта на засіданнях кафедри. Відмічені зауваження та побажання носять суто рекомендаційно-консультативний характер та в жодній мірі не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а також не зменшують рівнів її наукової новизни та практичної значимості, і відтак не є перешкодою для її подання в разову спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

11. Відповідність дисертації вимогам, передбачених «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Дисертація Машики Юрія Володимировича на тему: «Модернізація функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі» повністю відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами та доповненнями).

12. Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Результати дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у восьми наукових публікаціях, у тому числі у п'яти статтях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, а також у трьох тезах доповідей на міжнародних правових школах.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Машика Ю.В. Фіскальна функція митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану: аналіз проблем в контексті рішень вищих органів державної влади. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Право»*. 2024. Вип. 83. Ч. 2. С. 300-306.

2. Машика Ю.В. Проблеми митного оформлення товарів, призначених для подолання критичної ситуації в енергетиці України зі звільненням від сплати митних платежів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 6. С. 611-617.

3. Машика Ю.В. Правоохоронна функція митних органів України в умовах війни: виклики та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 92. Ч. 3. С. 269-275.

4. Машика Ю.В. Новації митного контролю під час експорту сільськогосподарської продукції з України в умовах правового режиму воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 12. С. 412-414.

5. Машика Ю.В. Формування сучасної кадрової архітектури митної служби України: виклики воєнного часу та повоєнні перспективи. *Правові новели*. 2025. № 27. С. 355-363.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Машика Ю.В. Проблеми трансформації митного законодавства в умовах правового режиму воєнного стану. *Правова охорона культурних та матеріальних цінностей під час війни: міжнародна практика, реалії російсько-Української війни: матеріали міжнародної правової школи*, м. Ужгород, 29 вересня 2023 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2023. С. 38-47.

2. Машика Ю.В. Історичні аспекти функціонування митних органів на території України в умовах війни. *Права та обов'язки військовозобов'язаних в умовах війни: українські підходи та світова практика: матеріали міжнародної правової школи*, м. Ужгород, 26 вересня 2025 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2025. С. 60-68.

3. Машика Ю.В. Перспективи повоєнної організації митної адміністрації України. *Культура, мистецтво, спорт - важливі складові домінанти впливу на перебіг війни. Значення і роль правових, морально-етичних, людських факторів у цій системі відносин: матеріали міжнародної правової школи*, м. Ужгород, 6 березня 2026 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2025. С. 50-56.

13. Результати перевірки роботи на академічний плагіат

Дисертаційне дослідження пройшло перевірку за допомогою ліцензованого програмного забезпечення StrikePlagiarism. За результатами аналізу не встановлено випадків недоброчесного запозичення або використання матеріалів без відповідних посилань. Зафіксовані збіги тексту становлять коректні цитати, оформлені згідно з академічними вимогами та відображені у

списку використаних джерел, що виключає наявність будь-яких ознак плагіату. Подані до захисту матеріали є результатом самостійної наукової роботи аспіранта, а текст дисертації має оригінальний характер. Дисертація визнана завершеним індивідуальним дослідженням та може бути рекомендована до офіційного захисту.

Положення дисертації апробовано на засіданні кафедри конституційного права та порівняльного правознавства (протокол № 11 від 22.04.2026 р.) За результатами засідання ухвалено затвердити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації та рекомендувати до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді дисертаційну роботу Машики Юрія Володимировича на тему: «Модернізація функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі» на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Головуюча на засіданні,
професор кафедри
конституційного права
та порівняльного правознавства
доктор юридичних наук, доцент

В.В. Берч

Вероніка БЕРЧ

Підпис д.ю.н., доц. В.В. Берч
засвідчую
Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

Олена Мельник

Олена МЕЛЬНИК